Vol 5 Issue 11 Dec 2015

ISSN No : 2230-7850

International Multidisciplinary Research Journal

Indian Streams Research Journal

Executive Editor
Ashok Yakkaldevi

Editor-in-Chief
H.N.Jagtap

Welcome to ISRJ

RNI MAHMUL/2011/38595 **ISSN No.2230-7850**

Indian Streams Research Journal is a multidisciplinary research journal, published monthly in English, Hindi & Marathi Language. All research papers submitted to the journal will be double - blind peer reviewed referred by members of the editorial board.Readers will include investigator in universities, research institutes government and industry with research interest in the general subjects.

International Advisory Board

Flávio de São Pedro Filho
Federal University of Rondonia, Brazil

Kamani Perera
Regional Center For Strategic Studies, Sri Lanka

Janaki Sinnasamy
Librarian, University of Malaya

Romona Mihaila
Spiru Haret University, Romania

Delia Serbescu
Spiru Haret University, Bucharest, Romania

Anurag Misra
DBS College, Kanpur

Titus PopPhD, Partium Christian University, Oradea,Romania

Mohammad Hailat
Dept. of Mathematical Sciences, University of South Carolina Aiken

Abdullah Sabbagh
Engineering Studies, Sydney

Ecaterina Patrascu
Spiru Haret University, Bucharest

Loredana Bosca
Spiru Haret University, Romania

Fabricio Moraes de Almeida
Federal University of Rondonia, Brazil

George - Calin SERITAN
Faculty of Philosophy and Socio-Political Sciences Al. I. Cuza University, Iasi

Hasan Baktir
English Language and Literature Department, Kayseri

Ghayoor Abbas Chotana
Dept of Chemistry, Lahore University of Management Sciences[PK]

Anna Maria Constantinovici
AL. I. Cuza University, Romania

Ilie Pintea,
Spiru Haret University, Romania

Xiaohua Yang
PhD, USA

......More

Editorial Board

Pratap Vyamktrao Naikwade
ASP College Devrukh,Ratnagiri,MS India

R. R. Patil
Head Geology Department Solapur University,Solapur

Rama Bhosale
Prin. and Jt. Director Higher Education, Panvel

Salve R. N.
Department of Sociology, Shivaji University,Kolhapur

Govind P. Shinde
Bharati Vidyapeeth School of Distance Education Center, Navi Mumbai

Chakane Sanjay Dnyaneshwar
Arts, Science & Commerce College, Indapur, Pune

Awadhesh Kumar Shirotriya
Secretary,Play India Play,Meerut(U.P.)

Iresh Swami
Ex - VC. Solapur University, Solapur

N.S. Dhaygude
Ex. Prin. Dayanand College, Solapur

Narendra Kadu
Jt. Director Higher Education, Pune

K. M. Bhandarkar
Praful Patel College of Education, Gondia

Sonal Singh
Vikram University, Ujjain

G. P. Patankar
S. D. M. Degree College, Honavar, Karnataka

Maj. S. Bakhtiar Choudhary
Director,Hyderabad AP India.

S.Parvathi Devi
Ph.D.-University of Allahabad

Sonal Singh,
Vikram University, Ujjain

Rajendra Shendge
Director, B.C.U.D. Solapur University, Solapur

R. R. Yalikar
Director Managment Institute, Solapur

Umesh Rajderkar
Head Humanities & Social Science YCMOU,Nashik

S. R. Pandya
Head Education Dept. Mumbai University, Mumbai

Alka Darshan Shrivastava
Shaskiya Snatkottar Mahavidyalaya, Dhar

Rahul Shriram Sudke
Devi Ahilya Vishwavidyalaya, Indore

S.KANNAN
Annamalai University,TN

Satish Kumar Kalhotra
Maulana Azad National Urdu University

Address:-Ashok Yakkaldevi 258/34, Raviwar Peth, Solapur - 413 005 Maharashtra, India
Cell : 9595 359 435, Ph No: 02172372010 Email: ayisrj@yahoo.in Website: www.isrj.org

ISSN: 2230-7850 Impact Factor : 3.1560(UIF) Volume - 5 | Issue - 11 | Dec - 2015

Indian Streams Research Journal

चंद्रपूर जिल्ह्याच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शाळांमधील शारीरिक शिक्षकाचे व्यावसायिक अनुभव आणि क्रिडा प्रकारातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन – एक अभ्यास

आनंद टी. रायपुरे[1] , यशवंत व्ही. पाटील[2]
[1]पदव्युत्तर शारीरिक शिक्षण विभाग, आर.टी.एम. नागपूर विद्यापीठ, नागपूर.
[2]पी. डब्ल्यु.एस. महाविद्यालय कामठी रोड,

सारांश :–

आजच्या विज्ञान व यांत्रिक जिवनात सं ाोधनाला वि ाश्ट असे महत्व प्राप्त आहेत. सं ाोधन म्हणजे नविन ज्ञान भाोधने. या आधारावर सं ाोधकाने 'चंद्रपूर जिल्ह्यातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकांचे व्यावसायिक अनुभव आणि क्रिडा प्रकरातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन – एक अभ्यास' हा विशय घेतला होता. या करिता सं ाोधकाने जिल्ह्यातील 200 माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांची निवड ही साधा यादृच्छिक नमुन्याने घेवून दैवद ान पध्दतीने करण्यात आली. त्याचबरोबर प्रस्तूत सं ाोधनाची माहिती घेण्यासाठी सं ाोधकाने सर्वेक्षण पध्दती वापरली असून या स्वःनिर्मित प्र ानावलीचा उपयोग प्राप्त आकडया माहिती सांख्यिकीय वि ले ाान करून निश्कर्श व सुचना देण्यात आल्या आहेत.

कळशब्द :– अभीरूची, सामाजिकता, खेळ, क्रीडा, प्राविण्य.

प्रस्तावना :–

ि ाक्षण हे नैसर्गिक व स्वयंस्फुर्त प्रक्रिया असून जन्माला येणारे प्रत्येक व्यक्ती स्वतःला येणाऱ्या अनुभवांच्या आधारे वर्तनात बदल करतो, हि क्रिया कळत न कळतपणे होत असते ि ाक्षण भााळा किंवा महाविद्यालयापरतेच मर्यादित नसते तर ती जन्मापासून मृत्यूपर्यंत चालणारी अखंड प्रक्रिया आहे. भााळा व महाविद्यालयातील ि ाक्षणाच्या साक्षरतेसोबतचे नागरिकत्वाची जाणीव चांगल्या सवयी सामाजिकता, सुसंस्कार, अभिरूची, विविध कौ ाल्य याचा विकास होतो जसजसे मुलं मोठे होत जाते तसतसे ते काही क्रिया जाणिवपुर्वक व परिपक्व स्वरूपात करीत असते यात ज्ञानेद्रियांनी अनुभव घेणे, कर्णेद्रियांनी धडपड करणे आणि अनुभवांच्याद्वारे वर्तण्नात सतत बदल व सुधारणा करणे हे सतत चालू असते.

शिक्षण :–

ि ाक्षण म्हणजे वर्तनात घडून येणारा बदल. प्रत्येक प्राणित येणाऱ्या अनुभवानुसार आपल्या वर्तनामध्ये जो बदल करीत जातो त्याला ि ाक्षण असे म्हणतात. दिवसेंदिवस मनुश्य आपल्या अनुभवाने नविन–नविन गोश्टींचा भाोध लावत आहे व नवीन ज्ञान संपादन करीत आहे.

ि ाक्षणाला आणखी एक नवा आयाम अलिकडच्या काळात मिळालेला आहे. 'ि ाक्षण म्हणजे राश्ट्रीय विकासाचे साधन होय.' याकरीता मानवसंसाधन किंवा मनुश्यबळ विकास मंत्रालयाच्या अखत्यारीतील असून राश्ट्रीय विकासासाठी किंवा अधिक परिवर्तनासाठी ज ाी भौतिक संपत्ती आव ायक असते त्याचप्रमाणे मानव मनुश्यबळ ही महत्वाची साधन संपत्ती ि ाक्षणातूनच विकसित होवू भाकते. ि ाक्षणाद्वारे व्यक्तिमत्व विकास होतो. सर्वागीन विकास घडून येतो. व्यक्ती भारीराने सुदृढ, मनाने वि ााल व्हावा, त्याला उत्तम सवयी लागाव्यात, त्याच्यातील सर्वक्षमतांचा विकास व्हावा, आव ायक ती कौ ाल्ये विकसित व्हावीत, मुल्याधिश्ठीत असं त्याच जीवन उभं व्हावं आणि मानुन म्हणून जगण्याची क्षमता त्याच्या ठिकाणी निर्माण व्हावी हे ि ाक्षणाचं उदिश्ट आहे.

शारीरिक शिक्षण :–

ि ाक्षण ही एक प्रक्रिया आहे. त्याचाच एक अविभाज्य भाग म्हणजे भाारीरिक ि ाक्षण होय. भाारीरिक ि ाक्षण हे ि ाक्षणच असल्याने ि ाक्षण या संज्ञेत येणारे सर्व विचार, कल्पना, तत्वे या सर्वांचा त्यामध्ये समावे ा होता. बुध्दिचा व भारीराचा विकास स्वतंत्रपणे होत नाही. बुध्दि व भारीर हे मानवी देहाचेच भाग आहे यामुळे या दोहोंचा परस्परां ाी संबंध आहे.

भाारीरिक ि ाक्षण हे ि ाक्षणाचेच नव्हे तर जीवनाचे अविभाज्य अंग झाले आहे. भाारीरिक ि ाक्षणाचा उद्दे ा केवळ भारीराला सुदृढ, सक्षम व आरोग्यदायी करणे ऐवढयापुर्ता सिमित नसून भारीराबरोबर मानवी मन व बुध्दीला योग्य दि ोने चालना देवून विद्यार्थ्यांच्या समस्त व्यक्तिमत्वाचा सर्वांगिण विकास करणे हे आहे.

शाळा :–

भााळा म्हणजे आद ाि समाज, मुलाला भााळेत अनेक अनुभव प्राप्त होतात व त्यातुनच त्याच्या भाारीरिक क्षमता व व्यक्तिमत्वाची जडणघडण होत जाते. ि ाक्षकाचे व्यक्तिमत्व, विविध विशयाच्या अभ्यास, अभ्यासकम, परिपाठ, अभ्यासपुरक व अभ्यासाव्यतिरिक्त सह ाालेय कार्यकम, खेळ, कीडा, कवायती इत्यादींचा मुलांच्या वर्तनावर परिणाम होऊन त्याची भाारीरिक क्षमता व व्यक्तिमत्व घडू लागते. कर्तव्यदक्ष ि ाक्षक असतील व उत्तम भाालेय वातावरण असेल तर मुलाच्या भाारीरिक क्षमतेच्या विकासावर नि ि चत चांगला परिणाम होतो.

खेळाच्या माध्यमातून शैक्षणिक विकास :–

खेळामुळे भाारीरिक, मानसिक, भावनिक क्षमतांचा विकास होतो हे आता सर्वमान्य झालेले आहे. खेळामुळे वेळ वाया जातो. त्यामुळे मुलांची बौध्दिक प्रगती होत नाही ही समजूत चुकीची आहे. खेळामुळे अनेक ज्ञानेद्रिये व कर्णेद्रिये कार्यरत असतात. त्यांच्या परस्पर पुरक कृतीमुळेच भाारीरिक हालचालीसोबत मानसिक दृ ट्या उपयुक्त घटकांचा विकास होत जातो.

खेळाच्या माध्यमातून शारीरिक विकास :–

भाारीरिक हालचाल आणि खेळ यांचा अत्यंत जवळचा संबंध आहे. हालचाली ि ावाय खेळ नाही हे विधान अगदी सत्य आहे. मनुश्याच्या एच्छिक स्नायुंच्या आकुंचन पसरणारे मनुश्य विविध हालचाली करतो. सांधे–स्नायू यांच्या माध्यमातून भारीराचे अवयवाला अधिक कार्य करण्याची गरज पडल्यामुळे स्नाय, सांधे व मानवी भाारीराच्या सर्वच संस्था मजबूत होतात.

खेळाच्या माध्यमातून मानसिक व भावनिक विकास :–

खेळ ही उत्स्फुर्त, आनंददायक, नवनिर्माणकारी व बालकांच्या मनुश्याचा सर्वोत्तम विकास करणारी अशी स्वाभाविक कृती आहे. खेळामुळे परस्पर देवाण–घेवाण, मैत्रीची नाती यातून त्यांचे मित्रासोबत, सवंगडयाबरोबर खेळणे सहज घडत असते त्यामुळे मुलांमध्ये तसेच मनुश्याच्या त्याच्या भावनिक विकास घडत असतो. त्याचप्रमाणे खेळामुळे मानसिक ताण–तणाव कमी करण्याकरीता आज प्रत्येकाने या औद्योगिक–यांत्रिक जगात मनमोकळेपणाने मोकळया हवेत खेळ किंवा कीडा प्रकाराच्या माध्यमातून उपभोग घ्यावा जेणेकरून मानसिक ताण–तणाव कमी होण्यास मदत होईल.

बुध्दिमत्ता व कार्यशक्ती :–

व्यक्तिच्या वर्तनावर प्रत्यक्ष नियंत्रण करणारी महत्वाची संस्था म्हणजे नससंस्था (Nervous system) होय. कु ााग्र बुध्दिमत्तेची व्यक्ती आपल्या बुध्दिसामर्थ्याने कोणतीही गोश्ट सहज करू भाकतो व इतरावर प्रभाव टाकून आपले वर्चस्व प्रस्थापित करतात. कीडा स्पर्धेची आवड असणारी व्यक्ती समाजात जास्त समरस होते. कीडा निपूण खेळाडूंची इतरावर लवकर प्रभाव पाडते व ते जास्त लोकप्रिय होतात.

विषयाची आवश्यकता व महत्व :–

भाारीरिक ि ाक्षण हे भारीराची क्षमता वाढविण्याच्या संबंधीत असले तरी मुलांचा मानसिक, सांस्कृतिक, सामाजिक विकास साध्य करून सभोवतालच्या वातावरणात बदल घडवून आणणे. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षण हे विद्यार्थ्यांचा मुख्य आधार आहे. समाजाला, पालकांना, ि ाक्षकांना व ि ाक्षकेत्तर कर्मचाऱ्यांना भाारीरिक ि ाक्षणाची जाणीव झाल्याि ावाय व त्याचे महत्व समजल्याि ावाय विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगिण विकास होणार नाही याकरीता समाजातील प्रत्येक घटकांना कार्यक्षम बनविणे अगत्याचे आहे. भाारीरिक ि ाक्षकांना भाारीरिक ि ाक्षणाचा उपकम राबवितांना लागणारे साहित्य, मैदान, आर्थिक मदत, कार्यभार, पालकांचे असहकार्य अ ाा अनेक समस्या ही आहेत. वरील संदर्भ लक्षात घेऊन माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षणाचे चित्र स्पश्ट होवून प्रस्तुत समस्यावर सं ाोधन करणे आव यक होते.

समस्या कथन :–

सं ाोधनकर्त्यांने, ''चंद्रपूर जिल्हयाच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकाचे व्यावसायिक अनुभव आणि कीडा प्रकारातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन – एक अभ्यास'' असा विशय सं ाोधनासाठी घेतला.

संशोधनाची परिसिमा :–

1. चंद्रपूर जिल्हयाच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळामधील भाारीरिक ि ाक्षकाचे व्यावसायिक अनुभव आणि कीडा प्रकारातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन करण्यात आले.
2. नमूना न्याद ाि पध्दतीद्वारे चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांची निवड करण्यात आली.
3. प्रस्तुत सं ाोधनमध्ये चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकापुरतेच मर्यादित होते.
4. प्रस्तुत सं ाोधन चंद्रपूर जिल्हयातील 200 माध्यमिक व उच्च माध्यमिक ााळापर्यंत सिमित असून भााळेत भाारीरिक ि ाक्षकाचे

मुलाखती, प्र नावली, सर्वेक्षण या स्वरूपात घेण्यात आल्या आहेत.

5. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळेतील भाारीरिक ि ाक्षकांचे कीडा प्रकारातील प्राविण्य भारतीय खेळ आणि विदे ाी खेळ यांचे मापन करणे.

संशोधनाची सिमा :—

1. चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील कीडा सुविधा व इतर गोश्टींवर नियंत्रण नव्हते.
2. चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील कीडा संबंधी वातावरणावर नियंत्रण नव्हते.
3. उत्तरदात्यांच्या मानसिक स्थितीवर नियंत्रण नव्हते.
4. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळेची स्थिती व वातावरणावर नियंत्रण नव्हते.

संशोधनाचे उद्दिष्टे :—

1. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकांचे व्यावसायिक अनुभव पाहणे.
2. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकांचे कीडा प्रकारातील प्राविण्य माहिती करून घेणे.

गृहितकृत्ये :—

1. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळेतील भाारीरिक ि ाक्षकाचे कीडा प्राविण्य हे बहुतां ा भारतीय खेळातील असणार.
2. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळेतील भाारीरिक ि ाक्षणाचे बहुतां ा ि ाक्षकांना व्यावसायिक अनुभव राहणार.

संशोधन पध्दती :—

प्रस्तुत अध्ययनाकरीता सं ाोधकाने ''चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकाचे व्यावसायिक अनुभव आणि कीडा प्रकारातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन – एक अभ्यास'' हा विशय घेतला होता. प्रस्तुत अध्ययनाकरीता सं ाोधकाने जिल्हयातील 200 माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांची निवड करण्याकरीता संभाव्यता पध्दतीतील साधा यादृच्छिक नमुना (Sample Random Sampling) पध्दतीचा अंगीकार करण्यात आला की नमुना निवडताना पक्षपात होऊ नये. प्रस्तुत सं ाोधनासाठी नमुन्यांची निवड करताना दैव निद ान पध्दतीचा अवलंब करून अध्ययन हे एक सर्वेक्षण पध्दतीने असल्याकारणाने माहिती गोळा करण्याकरीता प्र नावली निर्मिती सं ाोधकाने करून प्र नावली सं ाोधनासाठी उपयोगात आणली. आणि प्राप्त माहितीच्या आधारावर माहितीचे सांख्यिकीय वि लेशन करण्यात आले.

माहितीचे सांख्यिकीय विश्लेषन :—

प्राप्त माहितीवरून सांख्यिकीय वि लेशन करण्याकरीता वारंवारीता (Frequency) व बहुलक (mode) काढण्यात आले. अभ्यासातील घटक पडताळण्याकरीता देण्यात आलेले गृहित प्रमेय आणि वापरण्यात आलेला सं ाोधनाचा आराखडा लक्षात घेता Chi-square टेस्टचा वापर करण्यात आला ज्याची Significance level 0.05 ठरविण्यात आली.

FINDINGS :-

'चंद्रपूर जिल्हयातील माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षण ि ाक्षकाचे व्यावसायिक अनुभव आणि कीडा प्रकारातील प्राविण्य याचे मुल्यमापन करून प्राप्त माहितीच्या आधारावर खालील (सारणीत) प्रस्तुत केली आहे.

सारणी क. 1

चंद्रपूर जिल्हयाच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकांच्या व्यावसायिक अनुभवासंबंधी माहिती

व्यावसायिक अनुभव	भाारीरिक ि ाक्षकांची संख्या	टक्केवारी
10 वर्शापेक्षा कमी	36	18.0
10 ते 20 वर्शे	106	53.0
20 ते 30 वर्शे	52	26.0
30 वर्शापेक्षा अधिक	06	3.0
एकुण	200	100.0

चंद्रपूर जिल्हयाच्या म ... भवासंबंधी माहिती

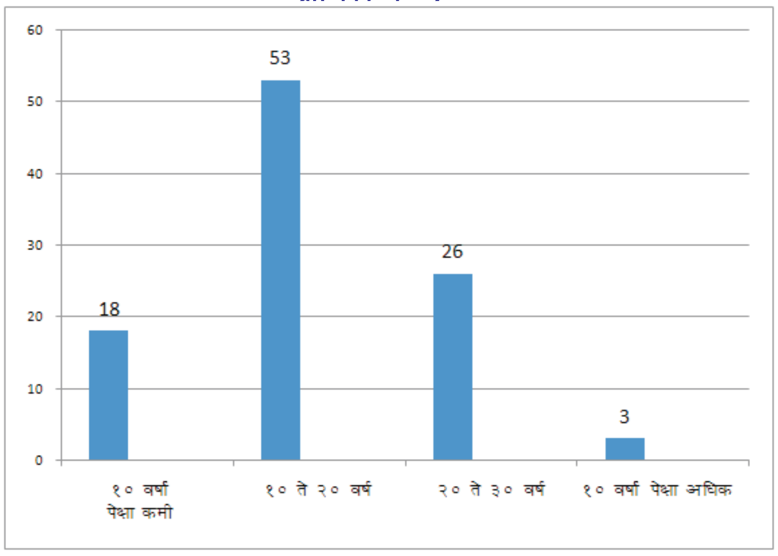

वरील सारणी व आलेखमध्ये द ाविलेल्या माहितीनुसार 18 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांना 10 वर्शापेक्षा कमी व्यावसायिक अनुभव असून 53 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांना 10 ते 20 वर्शाचा व्यावसायिक अनुभव आहे. तसेच 26 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांना 20 ते 30 वर्शाचा व्यावसायिक अनुभव असून केवळ 3 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांना 30 वर्शापेक्षा अधिक व्यावसायिक अनुभव असल्याचे आढळले.

सारणी क्र. 2

चंद्रपूर जिल्हयाच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भााळांमधील भाारीरिक ि ाक्षकांच्या कीडा प्रकारातील प्राविण्यासंबंधी माहिती

कीडा प्रकारातील प्राविण्य	भाारीरिक ि ाक्षकांची संख्या	टक्केवारी
भारतीय	138	69.0
विदेशी	62	31.0
एकुण	200	100.0

आलेख क्र. 2

चंद्रपूर जिल्हयाच्या ... विण्यासंबंधी माहिती

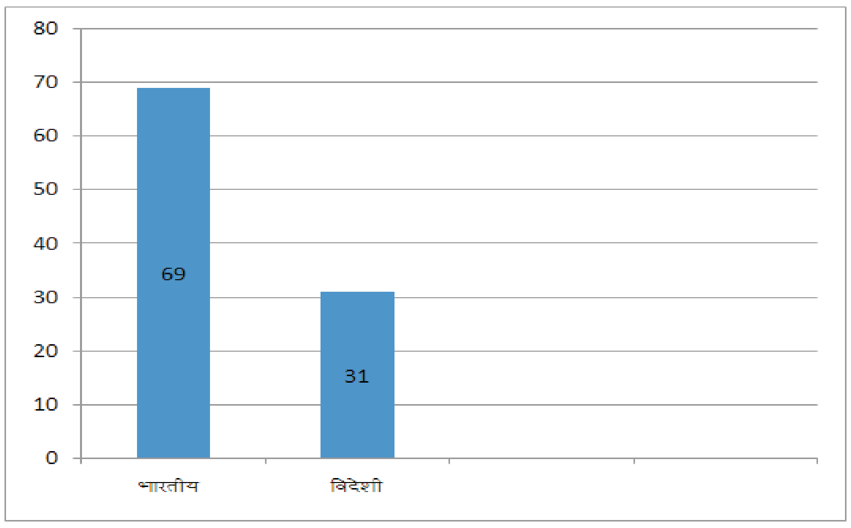

वरील सारणी आलेखमध्ये द ाविलेल्या माहितीनुसार 69 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांनी भारतीय कीडा प्रकारात प्राविण्य मिळविलेले असून 31 टक्के भाारीरिक ि ाक्षकांनी विदे ाी कीडा प्रकारात प्राविण्य मिळविले असल्याचे आढळते.

परिकल्पना परिक्षण :— (गृहितकृत्य परिक्षण)

1. प्रस्तुत सं ोधन कार्यात प्राप्त निश्कर्शाचा आधारावर, 'माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भाळेतील भारीरिक ि क्षकाचे कीडा प्राविण्य हे बहुतां ा भारतीय खेळातील असणार' या गृहितकृत्याचा स्विकार करण्यात येतो.
2. प्रस्तुत सं ोधन कार्यात प्राप्त निश्कर्शाच्या आधारावर,'माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भाळेतील भारीरिक ि क्षणाचे बहुतां ा ि क्षकांना व्यावसायिक अनुभव राहणार' या गृहितकृत्याचा स्विकार करण्यात येतो.

निष्कर्ष :—

1. प्राप्त परिणामांच्या आधारे असा निश्कर्श काढण्यात येतो की, अध्ययन क्षेत्रातील बहुतां ा भारीरिक ि क्षकांनी भारतीय कीडा प्रकारात प्राविण्य मिळविले आहे.
2. प्राप्त परिणामांच्या आधारे असा निश्कर्श काढण्यात येतो की, अध्ययन क्षेत्रातील बहुतां ा भारीरिक ि क्षकांना 10 ते 20 वर्शाचा व्यावसायिक अनुभव आहे.

सुचना व शिफारशी :—

1. अध्ययनाच्या सर्वेक्षणावरून असे निद नात येते चंद्रपूर जिल्हयातील भाळेतील भारीरिक ि क्षकांचे अभाव दिसून येतो. ही गरज पूर्ण करण्याकरीता भासनाने प्रत्येक भाळेला एकतरी ि क्षक उपलब्ध असणे सक्तीचे करावे.
2. चंद्रपूर जिल्हयाच्या माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भाळांचा कीडा विकास साधण्याच्या दृ टीने भासनाद्वारे सकारात्मक उपाययोजना कराव्या.
3. अ ा प्रकाराचे सं ोधन इतर जिल्हयातही करण्यात यावे.
4. अ ा प्रकाराच्या सं ोधनाची पातळी वाढवून विभाग किंवा राज्यापर्यत करण्यात यावे.
5. माध्यमिक व उच्च माध्यमिक भाळांनी जास्तीत जास्त खेळात (स्पर्धेत) सहभाग करावा.
6. भारीरिक ि क्षकांची नियुक्ती वेळी विदे ी खेळाच्या ि क्षकाला महत्व देण्यात यावे.

संदर्भ ग्रंथ सूची :—

1. कुंडले म.बा., कुळकर्णी दामोधर दिनकर, ' ैक्षणिक तत्वज्ञान व भौक्षणिक मानस ास्त्र' प्रका क — महाराश्ट्र विद्यापीठ ग्रंथनिर्मिती मंडळ, श्री विद्या प्रका न, भानिवार पेठ, पुणे.
2. कुंडले एम. बी., भौक्षणिक मानस ास्त्र, विद्या प्रका न, रविवार पेठ, पुणे 1990
3. गोडबोले मा.स., प्रा. सौ. गाडगीळ स्वामी, ' ारीरिक ि क्षण' प्रका क — पुश्पा पुसावकर, व्यवस्थापक सुविचार प्रका न, पुणे सदा िव पेठ, पुणे.
4. देवेंद्र सिंग पाल ' ारीरिक ि क्षकत्व एवं इतिहास', प्रथम संस्करण, फेन्डस पब्लिके न 1997
5. साठे अ ोक पांडूरंग, ' ालेय 101 खेळ', प्रका क — अनंत लक्ष्मण बल्लाळा, इंडिया बुक कंपनी, सदा िव पेठ, पुणे, पुणे, 1992.
6. श्रीपाल जर्दे व सुनिता जर्दे, ' ारीरिक ि क्षणाचे स्वरूप मानस ास्त्र' चंद्रमा प्रका न, पहिली आवृत्ती, कोल्हापूर.

Publish Research Article
International Level Multidisciplinary Research Journal
For All Subjects

Dear Sir/Mam,

We invite unpublished Research Paper,Summary of Research Project,Theses,Books and Book Review for publication,you will be pleased to know that our journals are

Associated and Indexed,India

- International Scientific Journal Consortium
- OPEN J-GATE

Associated and Indexed,USA

- Google Scholar
- EBSCO
- DOAJ
- Index Copernicus
- Publication Index
- Academic Journal Database
- Contemporary Research Index
- Academic Paper Databse
- Digital Journals Database
- Current Index to Scholarly Journals
- Elite Scientific Journal Archive
- Directory Of Academic Resources
- Scholar Journal Index
- Recent Science Index
- Scientific Resources Database
- Directory Of Research Journal Indexing

Indian Streams Research Journal
258/34 Raviwar Peth Solapur-413005,Maharashtra
Contact-9595359435
E-Mail-ayisrj@yahoo.in/ayisrj2011@gmail.com
Website : www.isrj.org